

CUPRINS

1. REPERE CRONOLOGICE INTERNAȚIONALE.....	7
2. IMPORTANȚA STRATEGICĂ A PETROLULUI ROMÂNESC	41
2.1. TRATATUL DIN 23 MARTIE 1939 ȘI IMPLICAȚIILE SALE INTERNAȚIONALE.....	48
2.2. CONFRUNTĂRI ÎN UMBRĂ	61
2.3. UN SISTEM DE APĂRARE MEDIOCRU?.....	67
2.4. MISIUNEA MILITARĂ GERMANĂ ÎN REGIUNEA PETROLIFERĂ.....	73
2.5. APĂRAREA PETROLULUI – MISIUNE COMUNĂ ..	79
3. TRATATIVE ȘI ACORDURI	93
4. PETROLUL – SUPORT AL ECONOMIEI DE RĂZBOI	101
5. TIDAL WAVE SAU DUMINICA NEAGRĂ	109
6. O VARĂ DE FOC.....	121

7. RUINE ȘI MOARTE	149
8. PRIZIONERII DE RĂZBOI ȘI OMENIA ROMÂNEASCĂ.....	171
9. DESTIN FRÂNT – EROI PILOȚI AMERICANI	191
10. ACTORII RĂZBOIULUI	213
11. AVIOANE DE VÂNĂTOARE ȘI BOMBARDAMENT ..	225
12. PRINCIPALELE APARATE DE VÂNĂTOARE DIN DOTAREA AVIAȚIEI ROMÂNE.....	241
ANEXE.....	255

1. REPERE CRONOLOGICE INTERNAȚIONALE

1938

Septembrie 29-30, Acordul de la München

Primul ministru al Italiei – Benito Mussolini, al Marii Britanii – Arthur Neville Chamberlain, al Franței – Edouard Daladier și cancelarul Germaniei – Adolf Hitler au semnat un acord prin care Cehoslovacia a fost obligată să cedeze Germaniei regiunea sudetă. Actul a avut repercusiuni deosebit de importante în evoluția ulterioară a relațiilor internaționale din Europa și în raportul de forțe pe continent. A deschis drumul Germaniei spre Sud-Est, a marcat un prim pas spre ocuparea și dezmembrarea Cehoslovaciei de către Germania, a dus, în fapt, la dispariția Micii Înțelegeri.

Octombrie 18, Galați

A avut loc o întrevedere între regele Carol al II-lea, Nicolae Petrescu-Comnen, ministrul de Externe al României și Josef Beck, ministrul Afacerilor Străine al Poloniei, venit să obțină asentimentul guvernului român pentru ocuparea Ucrainei Subcarpatice de către Ungaria. Atât regele, cât și Nicolae Petrescu-Comnen s-au opus

acestui plan, evidențiind importanța economică, politică și militară a graniței comune între România și Cehoslovacia; totodată, partea română a respins oferta poloneză ca România să alipească unele teritorii din Ucraina Subcarpatică, locuite de români.

Octombrie 31, București

Negocieri româno-germane desfășurate în mai multe etape în vederea încheierii unui nou acord economic între cele două țări.

Noiembrie 2, Viena

A avut loc *primul arbitraj de la Viena*, prin care Ungaria a răpit Cehoslovaciei un teritoriu de 12.000 km², cu o populație de 1.000.000 de locuitori. După această dată, guvernul român a făcut numeroase încercări pentru semnarea și publicarea acordului de la Bled, din 23 august 1938, dar s-a lovit de refuzul guvernului ungar.

Noiembrie 15-18, Marea Britanie

Regele Carol al II-lea, însoțit de ministrul Afacerilor Străine, Nicolae Petrescu-Comnen, a efectuat o vizită oficială în Marea Britanie în scopul intensificării schimburilor economice româno-britanice pentru a contracara presiunea germană. În cursul convorbirilor pe care le-a avut, la 16 noiembrie, cu primul ministru Arthur Chamberlain, acesta din urmă a declarat *că o serie întreagă de forțe naturale au dus la faptul că în prezent este inevitabil ca Germania să se bucure de o poziție preponderentă în domeniul economiei*.

Noiembrie 19-21, Franța

Regele Carol al II-lea și Nicolae Petrescu-Comnen au continuat turneul diplomatic în Occident printr-o vizită oficială la Paris. Convorbirile purtate s-au încheiat fără nici un rezultat practic.

Noiembrie 22-28, Germania

Regele Carol al II-lea a efectuat o vizită particulară în Germania, în cursul căreia a avut convorbiri cu Adolf Hitler (Berghof, 24 noiembrie) și Hermann Göring (26 noiembrie). Convorbirile cu Adolf Hitler s-au finalizat într-o atmosferă extrem de tensionată.

Noiembrie, 29-30

Corneliu Zelea-Codreanu, șeful organizației fasciste ilegale *Totul pentru țară*, împreună cu încă 13 membri ai acestei organizații, au fost împușcați de autoritățile române, din ordinul regelui Carol al II-lea. Acest act a declanșat o puternică criză în relațiile româno-germane în perioada următoare (până în martie 1939).

Decembrie 6

Guvernele englez și francez au comunicat guvernului român consimțământul lor pentru intrarea Germaniei în Comisia Europeană a Dunării.

Decembrie 27

În cadrul crizei dintre raporturile româno-germane, ministrului român la Berlin, Mircea Djuvara, i-au fost înapoiate decorațiunile pe care regele Carol al II-lea le acordase unor oameni politici germani cu prilejul vizitei sale în Germania (22-28 noiembrie 1938). Ulterior, Hitler a revenit asupra acestei hotărâri.

1939

Ianuarie 13

Mircea Djuvara, ministrul român la Berlin, a fost rechemat în țară.

Ianuarie 30

După o absență de mai bine de o lună, ministrul german la București, Wilhelm Fabricius, reîntors la post, a avut o întrevedere cu Grigore Gafencu, ministrul Afacerilor Străine al României, care i-a comunicat hotărârea guvernului român de a relua tratativele economice cu Germania. După această întrevedere, criza survenită în raporturile româno-germane a început să piardă din acuitate.

Februarie 1

Gheorghe Brătianu a efectuat o vizită neoficială în Germania, cu asentimentul guvernului român. A avut convorbiri cu Hermann Göring, la care a participat și Atta Constantinescu. S-a discutat situația din cadrul relațiilor româno-germane și atitudinea Germaniei față de revizionismul horthyst. Göring a declarat că politica României este *suspectată* la Berlin, depășirea acestei situații nu se poate face decât *prin acorduri economice ce trebuie realizate în timpul cel mai scurt*. Gheorghe Brătianu a propus începerea unor convorbiri economice între cele două părți.

Februarie 13-22, București

Vizita unei delegații economice germane. În cursul discuțiilor, autoritățile române și-au dat consimțământul pentru încheierea unui tratat economic româno-german. Guvernul român intenționa ca prin concesiile în plan economic să obțină normalizarea raporturilor cu Germania și o recunoaștere clară a frontierelor României de către Germania. Guvernul german s-a ferit să-și asume obligații politice, urmând să obțină numai avantaje economice.

Martie 10-23, București

Ultima rundă a negocierilor economice între guvernele român și german.

Martie 14-17

Ultima fază a *crizei cehoslovace*. La 14 martie a fost proclamată *independența* Slovaciei. În seara aceleiași zile, trupele ungare au pătruns în zona Ucrainei Subcarpatice. În zorii zilei de 15 martie, trupele germane au intrat în Cehia și au ocupat Praga. La 17 martie, ungurii au încheiat acțiunea de ocupare a Ucrainei Subcarpatice. Guvernul român a acordat azil și sprijin miilor de cetățeni cehoslovaci, civili și militari, refugiați în România.

Martie 15-22

Pe fondul evenimentelor din Cehoslovacia și al impasului înregistrat în cadrul negocierilor economice româno-germane, criza din relațiile bilaterale a cunoscut, din nou, o perioadă de vârf.

Martie 16-17

Ministrul român la Londra, Viorel Virgil Tilea, a avut două intervenții la Foreign Office, în care a semnalat pericolul unui atac german iminent asupra României, presiunile germane pentru satisfacerea pretențiilor lor economice și cerea o clarificare a poziției Marii Britanii față de România. Intervențiile sale au provocat o reactivare a interesului britanic pentru zona sud-estului european.

Martie 18, București

Guvernul român a dezmințit știrea privind existența unui ultimatum economic german adresat României.

Martie 20, București

Guvernul român a răspuns inițiativei anglo-franceze din 19 martie, arătând că este hotărât să apere hotărele și neatârnamarea țării.

Martie 21, București

Pentru a face față unui eventual atac germano-ungar, guvernul român a decretat mobilizarea. Poporul român a răspuns cu entuziasm chemării de a-și apăra independența țării și integritatea hotarelor.

Martie 23, ora 17³⁰, București

A fost semnat *Tratatul asupra promovării raporturilor economice între România și Germania*. Tratatul prevedea elaborarea unui plan economic pe mai mulți ani, având la bază principiul echilibrului în cadrul schimburilor economice și urma să țină cont atât de *cerințele de import german*, cât și de *posibilitățile de dezvoltare ale producției române, de necesitățile române și de nevoile schimbului economic al României cu alte țări*. Planul economic preconiza: dezvoltarea și orientarea producției agricole românești și dezvoltarea industriilor agricole; dezvoltarea silviculturii și a industriei lemnului; dezvoltarea industriei extractive; formarea de societăți mixte în exploatarea calcopiritei, cromului, manganului și bauxitei; formarea de societăți mixte în domeniul exploatării petrolului; colaborarea industrială; crearea de zone libere în care se vor instala întreprinderi industriale, comerciale, antrepozite și instalații de transbordare pentru navigația germană; livrări de armament german pentru România; dezvoltarea căilor de comunicație și a mijloacelor de transport; conlucrarea dintre băncile din ambele țări etc. Erau prevăzute organismele însărcinate cu aducerea la îndeplinire a Tratatului, modul de efectuare a plăților etc. Tratatul a fost semnat din partea României de Grigore Gafencu, ministrul de Externe, și Ion Bujoiu, ministrul Economiei Naționale, iar din partea Germaniei de Wilhelm Fabricius, ministru la București, și Helmuth Wohlthat, director ministerial.

Martie 31, Paris

A fost semnat un *Acord referitor la plățile comerciale dintre România și Franța*, în virtutea căruia plățile comerciale între cele

două părți se efectuau în devalize libere. Un protocol comercial, semnat după aceea dată, prevedea dublarea exportului de produse petroliere în Franța (490.000 tone), în schimbul cărora România importa motoare, automobile, instalații industriale, fier, oțel etc. Pentru 200.000 tone din această cantitate partea română obținea devalize (90% franci, 10% dolari). În aceeași zi a fost încheiat, la București, un *Acord pentru dezvoltarea relațiilor intelectuale*.

Aprilie 7

Italia a atacat și a început cucerirea Albaniei.

Aprilie 13, Garanțiile anglo-franceze

La Londra și Paris, prim-miniștrii Arthur Neville Chamberlain și Edouard Daladier au făcut declarații identice, în care se arată: *Guvernul englez și cel francez atribuie cea mai mare importanță prevederii oricărei modificări impuse prin forță sau prin amenințarea cu forța a statu-quo-ului în Mediterană și în Peninsula Balcanică. Având în vedere circumstanțele speciale puse în evidență de evenimentele din ultimele săptămâni, cele două guverne au dat, în consecință, României și Greciei, asigurarea că, dacă va fi întreprinsă o acțiune punând în așa fel încât cele două țări vor considera că este în interesul lor vital să reziste prin forță, guvernul englez și francez se angajează să le dea de îndată toată asistența care le stă în putere. De o valoare practică redusă, garanțiile au constituit, totuși, un sprijin pentru întărirea poziției internaționale a României.*

Aprilie 13, București

Grigore Gafencu, ministrul român de Externe, a respins propunerea ungară privind încheierea unui tratat cu privire la minorități, declarând că guvernul român nu poate permite *guvernului unui stat străin să se amestece în tratarea problemei minorităților; care este de competența exclusivă a autorităților interne.*

Aprilie 18-20, Berlin

Vizita lui Grigore Gafencu în Germania, în cursul căreia a avut convorbiri cu Adolf Hitler (19 aprilie), Joachim von Ribbentrop (18 aprilie) și Hermann Göring (19 aprilie) cu privire la relațiile bilaterale și situația din Europa. Grigore Gafencu a reafirmat dorința României de a nu se angaja în conflictele dintre marile puteri, ea urmând în special să aibă relații de bună vecinătate la hotarele sale, consolidarea statu-quo-ului teritorial și a păcii în sud-estul european. Grigore Gafencu a exprimat interlocutorilor săi neliniștea micilor națiuni față de politica *spațiului vital* și a *sferelor de influență*. Hitler a dat asigurări că nu sprijină revizionismul hortyst *atât timp cât poate conta pe prietenia României* și a promis satisfacerea cererilor românești privind cumpărarea de armament.

Aprilie 23-25, Londra

În timpul vizitei oficiale pe care o făcut-o la Londra, Grigore Gafencu a cerut sprijinul Marii Britanii pentru înarmarea României și o implicare mai mare în comerțul exterior românesc. Lordul Halifax i-a declarat că, datorită propriilor sale necesități, Marea Britanie nu poate satisface nici pe departe nevoile de armament ale României. În aceste condiții, România a fost nevoită să cumpere arme din Germania.

Aprilie 24

A început vizita în România a unei misiuni economice conduse de Frederick Leith-Ross.

Aprilie 27-29, Paris

În timpul vizitei pe care a efectuat-o în capitala Franței, Grigore Gafencu a reînnoit declarațiile făcute la Londra.